

Міністерство культури та інформаційної політики України
Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової
Одеська організація Національної спілки композиторів України

ТРАНСФОРМАЦІЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ І КУЛЬТУРИ: ТРАДИЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ

*Пам'яті засновників музичної культурології в Україні
професорів І. Ляшенка, І. Котляревського, О. Костюка
присвячується*

Тези і матеріали Міжнародної науково- творчої конференції

*7–9 травня 2022 року
м. Одеса*

Одеса
«Астропринт»
2022

УДК 781.00(063)
Т654

Редакційна колегія збірника матеріалів конференції:

Олійник Олександр Леонідович — ректор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, кандидат мистецтвознавства, професор, народний артист України;

Зосім Ольга Леонідівна — доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;

Маркова Олена Миколаївна — заслужений працівник культури України, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної культурології Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Завгородня Галина Федорівна — доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії музики і композиції Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Муравська Ольга Вікторівна — доктор мистецтвознавства, в. о. професора кафедри теоретичної та прикладної культурології Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Андросова Дарія Володимирівна — доктор мистецтвознавства, професор кафедри теоретичної та прикладної культурології Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Мірошниченко Світлана Володимирівна — заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри теорії музики та композиції Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Зима Людмила Вікторівна — кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри камерного ансамблю Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

Друкуються згідно з рішенням вченої ради ОНМА ім. А. В. Нежданової
(протокол № 8 від 06.07.2022 р.)

Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність : Пам'яті засновників музичної культурології в Україні професорів І. Ляшенка, І. Котляревського, О. Костюка присвячується : тези і матеріали Міжнародної науково-творчої конференції (7–9 травня 2022 р., м. Одеса) / ред. кол.: О. Л. Олійник, О. Л. Зосім, О. М. Маркова [та ін.] ; М-во культ. та інформ. політики України ; Одес. нац. муз. академ. ім. А. В. Нежданової ; Одес. орг. Нац. спіл. композ. України. — Одеса : Астропринт, 2022. — 312 с.

ISBN 978–966–927–865–4

УДК 781.00(063)

Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. За точність викладення фактів відповідальність несе автор

- © Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2022
- © Одеська організація Національної спілки композиторів України, 2022

ISBN 978–966–927–865–4

партій своїх героїнь, як і його численні послідовники в жанрі французької ліричної опери (про це докладно в дисертації Ван Мінцзе).

В опері жанр пісні показовий для персонажа невисокої соціальної та інтелектуальної гідності, тоді як арія характеризує героїчний характер. Поєднуючи в одному номері ці дві жанрові якості, композитор вказує на «середність» статусу своєї героїні, яка своїм соціальним становищем та скромністю душевних якостей співвідносна з персонажами, вираження яких забезпечує пісня. Але арія, що має місце поряд з нею, — вказує на високу здатність любити і рятувати душу свого обранця.

Tarasenko A.

кандидат мистецтвознавства, доцент, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

**МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНІ РЕЛЬЄФИ ПОРТАЛУ
ОДЕСЬКОГО ТЕАТРУ МУЗИЧНОЇ КОМЕДІЇ.
СКУЛЬПТОР О. В. КНЯЗИК**

Tarasenko A.

*Candidate of the art sciences, assistant professor
of South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushinsky*

**MONUMENTAL AND DECORATIVE SCULPTURE OF THE
ODESSA THEATER MUSICAL COMEDY:
SCULPTOR O. V. KNJAZIK**

Монуументально-декоративне мистецтво передбачає синтез з архітектурою. Одеський театр музичної комедії було збудовано у 1981 році за проектом архітектора Г. В. Топуза. При загальному лаконічному функціональному рішенні у стилістиці будівлі використані характерні для 1970-х років криволінійні форми. У даху великого об'єму, що нависає, у вікнах-стінах, у вирішенні поглибленого розширеного порталу реалізовано активний взаємозв'язок маси і простору. У прояві якостей органічного стилю постмодернізму помітні алузії архітектури Далекого Сходу.

Автором монументально-декоративних композицій екстер'єру (1981) є одеський скульптор Олександр Веніамінович Князик. У пластичний ансамбль входять парні рельєфи, що обрамляють пор-

тал, і кругла скульптура «Муза на дельфіні» (встановлена біля входу на Театральну площу). Згідно з первісним задумом «Муза» мала знаходитися на площі в центрі фонтану.

Архітектура portalу театру заснована на пластиці заокруглених у глибину масивних об'ємів, у чому зримо здійснено динамічний зв'язок інтер'єру та екстер'єру. У художньому оформленні композиції рельєфів О. В. Князик вирішував завдання образного залучення глядачів у простір театру. Центром архітектурно-мистецької композиції є широкий вхід.

Тема симетрично розміщених біля входу монументально-декоративних рельєфів: «Запрошення до вистави». Зліва зображені трубачі; праворуч — кордебалет. У змісті рельєфів виражено призначення музичного театру. За словами О. В. Князика, він прагнув «створити атмосферу свята, феєрверку, оскільки музична комедія, власне, взаємопов'язана зі спадщиною народного площадного театру. У ньому живе пам'ять про святкові ходи, балагани, ляльковий театр. А ще глибше — театр Діоніса та його свити».

У центрі композиції правого рельєфу зображений сатир, що танцює і грає на подвійній сопілці. Стародавній театральний персонаж має портретні риси самого О. В. Князика. Передаючи життєрадісну суть супутника Діоніса, скульптор відмовився від архаїчних ознак. За лісовим напівбогом представлені дівчата-«вакханки», що мчать у вогненному танці. Загальний ритм стрімкого руху вабить глядачів слідувати за персонажами у чарівний простір.

О. В. Князик дотримується принципу: «у монументально-декоративній скульптурі ясність форм визначає силу дії». Для нього актуальною є пластична спадщина скульптури архаїки, в якій «виражена суть речей». Прикладом творчого переосмислення традиції є твори Антуана Бурделя і Генрі Мура. Стилїстика рельєфів передбачає лаконічне рішення, засноване на ритмічному русі. «Без ритму нічого не вийде. Статика вітрини у магазині це не художнє рішення, а рекламне. Мені ближчий грецький стиль, наприклад, фриз Парфенона», — розповідає скульптор. Зображення птахів і морських хвиль допомагають передати масштабність фігур, умовність танцю відповідно до ритмів живої природи. Атрибути мистецтв — частина композиційного рішення. Сумна та весела маски символізують емоційний діапазон театру.

Рельєфи створені з теплого за кольором вірменського туфу. Використання цього красивого матеріалу не узгоджено зі скульптором. Художник розповідає, що фізично було дуже важко у стислий термін

(півтора року) створити рельєфи з важкого в обробці декоративного, а не статуарного ніздрюватого облицювального каменю: «Матеріал вимагав брутального художнього підходу. Мої помічники з Вірменії відбійними молотками вирубували глибини рельєфу, а я доводив форму до здійснення задуму».

Попередньо для рельєфів «Запрошення до вистави» було створено «картон». На склеєних аркушах паперу художник намалював графічну композицію у реальному розмірі. Силуетний малюнок триметрових фігур було переведено на відшліфований камінь за допомогою пунктирних прорізів. Оскільки все зображення знаходиться в тіні широкого перекриття, то був застосований необхідний для рельєфу контраст світла та тіні. Тому стилістика композиції заснована на глибоко врізаному малюнку. Силует кожної фігури визначається межею верхньої поверхні та глибиною фону. Сам матеріал продиктував таке рішення.

«Архітектура — це приклад роботи чистими об'ємами, це спроба створити скульптуру у величезних розмірах, — каже О. В. Князик. — У руках скульптора більше нічого немає: тільки об'єми та просвіти. Вся річ у тому, як їх розташувати. В основі будь-якої композиції лежить формальне рішення. Коли є конструкція, вона наповнюється емоціями, сюжетом. З різних обсягів можна створити будь-який образ. Прагну до того, щоб виявити суть при мінімумі деталей».

Рельєфи порталу із зображенням артистів передані на тлі позначеної графічними складками завіси, що відкривається. Скульптор створив образ символічної сцени на просценіумі. Отже, театральна площа стає своєрідним відкритим залом для глядачів. У подібному рішенні можна побачити алюзії з античним театром Греції.